

Työparityöskentely

Tutkintovastaava ja vastuukouluttaja merkonomin oppisopimuskoulutuksessa

Marjut Helske

Kehittämishankeraportti

03 / 2010

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Helske, Anne Marjut Irmeli	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 24	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen _____ saakka	
Työn nimi Työparityöskentely; Tutkintovastaava ja vastuukouluttaja merkonomin oppisopimuskoulutuksessa		
Koulutusohjelma Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu, näyttötutkintomuotoinen koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Kuukasjärvi, Markku		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Kaksiopettajajärjestelmää tai työparityöskentelyä on meillä Koulutuskeskus Salpauksen Aikuiskoulutuksessa liiketalouden yksikössä pilotoitu jo jonkin aikaa muutamassa merkonomien oppisopimusryhmässä. Tämän työn tehtävänä oli pilottiryhmien kokemusten kartoittaminen, kun kahden opettajan työpanos on annettu yhden ryhmän käyttöön. Kyselyllä kartoitettiin opiskelijan/tutkinnon suorittajan kokemuksia vastuukouluttajan ja tutkintovastaavan työnjaosta, siinä onnistumisesta sekä siitä, miten sen koettiin palvelevan kohderyhmiä. Selkeä työnjako oli olemassa ja sitä noudatettiin, mutta kyselyllä haluttiin tietää miten uusi tukimuoto palveli tutkinnon suorittajaa opiskelun ja tutkinnon suorittamisen eri vaiheissa. Samalla työpari pyrki luomaan pilottiryhminä toimiville oppisopimuksena järjestettävälle merkonomikoulutuksille mallin, jolla saadaan opiskelijat mahdollisimman nopeasti ryhmäytymään ja sitoutumaan, sekä näin vastaisuudessa vähentämään opintonsa keskeyttävien määrää.		
Avainsanat (asiasanat) ammatillinen aikuiskoulutus, parityöskentely		
Muut tiedot Webropol-kysely sekä yhteenveto vastauksista Kuvio: tutkinnon suorittamisen kolmen vaiheen tukihenkilöt Taulukko: toimijoiden tehtävät		

Author(s) Helske, Anne Marjut Irmeli	Type of Publication Development project report	
	Pages 24	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Working as a pair – the teacher responsible for the qualification and the teacher responsible for the implementation of the apprenticeship training leading to Vocational Qualification in Business and Administration dividing tasks		
Degree Programme (Vocational Teacher Education/Student Counsellor Education/Special Needs Teacher Education)		
Tutor(s) Kuukasjärvi, Markku		
Assigned by		
Abstract Two-teacher or work pair system has been piloted at Salpaus Further Education Adult Education and Working Life Services now for some time with a couple of groups of apprenticeship training leading to Vocational Qualification in Business and Administration. The purpose of this study was to chart the experiences of the pilot groups after the implementation of the two-teacher work contribution to a group. The survey conducted concentrated on charting the experiences of the student / candidate on the division of the two teachers' tasks, the success of it and how it was conceived to serve the target groups. A clear division of tasks existed and it was adhered to, but the survey was conducted to find out how the new form of study support helped the student / candidate during the studies and during the process of completing the competence-based vocational qualification. During the process the work pair aspired to create a model to enable speedy group forming and commitment to studies for the piloted groups in apprenticeship training leading to Vocational Qualification in Business and Administration. The model would thus reduce the number of drop-outs in the future.		
Keywords vocational adult education, pair work, two-teacher system		
Miscellaneous Webropol query and summary of answers Figure: support persons in the three phases of the qualification process Table: tasks of the actors in the process		

SISÄLTÖ

1	LÄHTÖKOHDAT	3
1.1	Johdanto.....	3
1.2	Tavoite.....	4
1.3	Toimintaympäristön kuvaus.....	4
1.4	Käsitteet.....	6
2	TEORIATAUSTA	8
2.1	Henkilökohtaistaminen ja näyttötutkintotoiminta	8
2.2	Näyttötutkintostrategia.....	9
2.3	Oppisopimuskoulutus	9
3	CASE HÄMEENMAA	10
3.1	Taustaa	10
3.2	Kehittämishankkeen rajaus.....	11
3.3	Toimijoiden kuvaus.....	12
3.4	Kokemuksia.....	13
3.4.1	Hämeenmaa07.....	13
3.4.2	Hämeenmaa08.....	14
3.5	Hakeutumisvaihe.....	15
3.6	Ammattitaidon hankkimisen vaihe	16
3.7	Tutkinnon suorittamisen vaihe.....	17
3.8	Ohjaus	17
4	KYSELYTUTKIMUS	18

4.1	Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu	19
4.2	Webropol-kyselyn purku	19
5	YHTEENVETO.....	21
5.1	Yhteenveto ja tulkinta.....	21
5.2	Miten tästä eteenpäin jatkossa	24

1 LÄHTÖKOHDAT

1.1 Johdanto

Tämä Jyväskylän ammattikorkeakouluun, ammatilliseen opettajakorkeakouluun laatimani kehittämishanke pohjautuu kollegani Soili Ylisen ja minun yhteiseen työhön, joka tehtiin ohjauksellisen työtteen valmennusohjelmassa ”Aikaa, huomiota ja kunnioitusta”. Kehittämishanke ei varsinaisesti ole siihen jatkoa mutta sivuaa sitä vastuukouluttajan tehtävien näkökulmasta.

Kehittämishankkeen taustalla ovat myös keväällä 2008 esiin nousseet ongelmat Osuuskauppa Hämeenmaan oppisopimus-merkonomien koulutusryhmässä. Ryhmä aloitti syksyllä 2007. Kevään 2007 aikana nousi useasti esiin opiskelijoiden keskuudesta selvää epätietoisuutta siitä, mitä tarkoittavat näyttö, arviointi, työssä-oppiminen, valmistava koulutus, koe jne. Näille termeille haettiin selityksiä, yhtäläisyyksiä ja eroja. Kokonaisuudessaan opiskelijoilla tuntui olevan ”hakusessa” aikuisten näyttötutkintojen periaatteet. Toisaalta tämä tuli tulkita myös niin, etten minä vastuukouluttajana ole osannut riittävän hyvin esittää aikuisten näyttötutkintona suoritettavan merkonomin tutkinnon periaatteita, tutkinnon suorittamismenetelmiä ja valmistavan koulutuksen merkitystä ja roolia.

Tarkoitukseni on tarkastella käytettyjä menettelytapoja ja etsiä niihin parempia ja toimivampia ratkaisuja. Syksyllä 2008 aloitti uusi vastaava oppisopimus-merkonomikoulutus Osuuskauppa Hämeenmaalle. Tämän koulutuksen valmistavan koulutuksen aloitustilaisuus ja sen lukujärjestysasiat, henkilökohtaistamisen ja ohjauksen resurssointi koulutuksen yhteyteen tehtiin nyt osin eri tavalla kuin edellisessä ryhmässä.

1.2 Tavoite

Tavoitteenani on kehittää Liiketalouden perustutkinnon, merkonomin, oppisopimuskoulutukseen asiakaslähtöinen malli, jonka avulla uusi ryhmä pääsee liikkeelle mahdollisimman joustavasti saaden kaiken mahdollisen tuen jo opiskelun aloitusvaiheessa.

Minulla vastuukouluttajana on tietty rooli suhteessa ryhmään, ja samoin on muillakin Koulutuskeskus Salpauksen toimijoilla. Kehitystyön painopistealue on kuitenkin vastuukouluttajan roolissa ja vastuussa tietopuolisen koulutuksen suunnittelun onnistumisesta ja tyytyväisistä opiskelijoista

Kehittämistyön tavoitteena on lisäksi selvittää, minkälaisia hyötyjä työparityöskentely tarjoaa opiskelijalle. Työparina työskenteleminen ei ole ollut meillä aiemmin käytössä, ja nyt tämä koulutus on toiminut pilottiryhmänä. Siitä saaduista kokemuksista pyritään kehittämään koko liiketalouden koulutusalaan uutta tapaa toimia. Tavoitteena on myös näin saada opiskelija suorittamaan tutkintonsa loppuun ja näin vähentämään opiskelunsa keskeyttäneiden määrää.

Työparina ovat toimineet nimenomaan vastuukouluttaja sekä tutkintovastaava. Aiemmin nimenomaan oppisopimusmerkonomien ryhmällä näistä on vastannut yksi ja sama henkilö.

Opiskelijoille on tarkoitus järjestää kysely, jossa heiltä pyydetään nyt 1 - 2 vuoden ajan tarjotun koulutuksen arviointia. Näiden kyselyiden yhteenveto on osa tätä kehittämistyötä.

1.3 Toimintaympäristön kuvaus

Koulutuskeskus Salpaus, Lahden ammattikorkeakoulu ja Tuoterengas ovat Päijät-Hämeen koulutuskonsernin liikelaitoksia. Kuntayhtymän Päijät-Hämeen koulutuskonserni on maakunnallinen koulutuksen järjestäjä, kehittäjä ja ylläpitäjä. Koulutuskonserni johtaa ja koordinoi jäsenkuntiansa puolesta

ammattikorkeakoulutusta, lukio- ja ammatillista koulutusta, oppisopimuskoulutusta, kuntoutusta ja työhönvalmennusta. Jäsenkuntia ovat Artjärvi, Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Hämeenkoski, Kuhmoinen, Kärkölä, Lahti, Nastola, Orimattila, Padasjoki, Pertunmaa ja Sysmä. (<http://www.phkk.fi/esittely/>)

Koulutuskeskus Salpaus on Päijät-Hämeen koulutuskonserniin kuuluva itsenäinen liikelaitos, joka hoitaa koulutuskonsernin puolesta koulutuksen järjestäjän tehtävää, järjestää ammatillista ja lukiokoulutusta nuorille ja aikuisille sekä tekee tiivistä kehittämistyötä elinkeinoelämän kanssa. Koulutuskeskus Salpauksessa opiskelee vuosittain lähes 8300 nuorta ja aikuista opiskelijaa. Opettajia ja muuta henkilöstöä Salpauksessa on lähes 800. (<http://www.phkk.fi/esittely/tunnusluvut/>)

Ammatilliseen perustutkintoon Koulutuskeskus Salpauksessa opiskelee keskimäärin 4 840, oppisopimuskoulutuksessa keskimäärin 1 400, aikuiskoulutuksessa 12 000 (eri henkilöitä) ja lukiokoulutuksessa 200 opiskelijaa. (Opas aikuiskoulutukseen 2007, Koulutuskeskus Salpaus.)

Koulutuskeskus Salpaus on saanut opetusministeriöltä koulutustehtävänsä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (L631/1998, 1 §) mukaisen työelämän kehittämis- ja palvelutehtävän. Koulutuskeskus Salpaus toteuttaa työelämän kehittämis- ja palvelutehtävää tavoitteenaan parantaa työyhteisöjen tuottavuuskasvun edellytyksiä, rakentaa työelämän oppimisverkostoja, kehittää aikuisväestön osaamista ja luoda koulutusjatkumojia, edistää yrittäjyyttä ja yrittäjäosaamista sekä tukea työyhteisöjen kansainvälistymistä. (<http://www.salpaus.fi/yritykset/tyoelamapalvelut/>)

Koulutuskeskus Salpauksen strategiset painopisteet:

(<http://www.salpaus.fi/nainmetoimimme/identiteettipilarit/html>)

- Laadukas henkilökohtaistettu ohjaus ja oppiminen.
- Haluttu opiskelupaikka, osaava työelämäpalvelujen tuottaja ja yhteistyökumppani.
- Alueellisen kilpailukyvyn kehittämistä tukeva osaamisen rakentaminen ja työelämän kehittämisen edistäminen.
- Asiakaslähtöinen ja vetovoimainen asiantuntijuutta arvostava ja vastuullinen oppilaitos.

- Tehokas monialaisuuden ja verkottuneisuuden hyödyntäminen opetus- ja kehittämistyössä.
- Henkilöstön osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittäminen.

Koulutuskeskus Salpauksen organisaatiota on muutettu viime vuosina, ja Aikuiskoulutus ja työelämäpalvelut -tulosityksikkö muotoutui 1.4.2007 alkaen nykyiseen muotoonsa. Tulosityksikköömme kuuluvat apulaisrehtori, yksi aikuiskoulutusjohtaja ja kuusi aikuiskoulutus-päällikköä.

1.4 Käsitteet

Tässä kehittämishankkeessa käytän seuraavia termejä:

Koulutuksen hakeutumisvaiheessa oleva opiskelija = hakeutuja

Ammattitaidon hankkimisen vaiheessa oleva opiskelija = opiskelija

Näyttötutkinnon suorittamisen vaiheessa oleva opiskelija = tutkinnon suorittaja

Tutkintosuorituksen arvioiva henkilö = arvioija

Työpaikalla opiskelijaa tukeva ja ohjaava henkilö = työpaikkaohjaaja

Lisäksi seuraaville ilmaisuille on taustaa haettu seuraavasti:

Osaaminen tässä työssä tarkoittaa ammattitaitoa. Ammattitaitoa mitataan liikelähtöisen perustutkinnon tutkinnonperusteiden (2009) mukaisesti mukaisesti. Näitä ovat työprosessien hallinta, työmenetelmien, -välineiden ja materiaalin hallinta, työn perustana olevan tiedon hallinta ja elinikäisen oppimisen avaintaidot.

Motivaatiolla tässä työssä tarkoitetaan halua ja intoa panostaa koulutukseen, johon on sitoutunut. Aikuisopiskelun yhtenä tunnusmerkkinä on yleensä korostettu sen vapaaehtoisuutta. Varsinkin harrastusopinnoissa vapaaehtoisuus on helposti todettavissa. Yhä useammat aikuiset kuitenkin nykyään opiskelevat, koska heidän on tavalla tai toisella "pakko" pysyä mukana tai mieluummin askeleen edellä muuttuvaa

maailmaa; ulkopuolelta tulevat paineet ohjaavat opintojen pariin. Oppimisen kannalta on parempi, mitä tarpeellisemmaksi ihminen itse kokee opiskelun ja mitä myönteisemmin hän asennoituu siihen. Puhutaan oppimisen motiiveista, kun kysellään, miksi joku opiskelee. Samoin kuin tavoitteet voivat motiivit olla joko ulkoisia tai sisäisiä, samalla tavalla myös samoihin opintoihin osallistuvien motiivit voivat vaihdella; toiset opiskelevat edetäkseen urallaan, toiset kehittääkseen itseään ihmisenä; ja kaikkea tältä väliltä. (www.uta.fi)

Palautekyselyllä tässä työssä tarkoitetaan Webropol-kyselyä, johon opiskelijat ovat vastanneet oppilaitoksen koneilta. Tätä kyselyä on käytetty kehittämistyön analyysien pohjana.

Itseohjautuvuudella tarkoitetaan oppijan kykyä ohjalla omaa oppimisprosessiaan. Itseohjautuvuuteen kuuluu kyky suunnitella omaa oppimistaan, asettaa oppimiselleen tavoitteita, käyttää sopivia tehokkaita oppimisstrategioita sekä arvioida oppimistuloksia ja oppimisprosessia. (www.peda.net)

Ryhmän muodostusvaihe on kuvattu varsin yksityiskohtaisesti Aihe-työryhmän raportissa ”Ohjaus näyttötutkinnon ja valmistavan koulutuksen henkilökohtaistamisessa”. Ryhmän merkitys on keskeinen näyttötutkintotavoitteisessa aikuiskoulutuksessa. Ryhmän vaiheet voidaan jakaa seuraavasti: aloitusvaihe, konfliktivaihe, tasaantumisvaihe, tehokas toimintavaihe ja lopetusvaihe. Nämä soveltuvat hyvin tämän tehtävän case-ryhmien toimintaan. (Oppimisprosessin suunnittelu ja ohjaus, Hanne Koli ja Pasi Silander, 2002)

Ryhmäytyminen tarkoittaa sitä, että ryhmä pystyy toimimaan yhteisen päämäärän tavoittelemiseksi ja tukee toisiaan. Ryhmäytymisessä on suuri rooli juuri vastuukouluttajalla, joka on eniten tekemisissä koulutusryhmän kanssa koulutuspäivien arjessa. (AiHe-projekti, 2004)

Henkilökohtaistaminen tarkoittaa Opetushallituksen näyttötutkinto-oppaan mukaan velvoitetta, joka on asetettu koulutuksen järjestäjälle tämän tarjotessa aikuisille asiakaslähtöisesti suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita, yhteisesti sovittavia tukimuotoja ja palvelua näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen

hakeutumisessa, tutkinnon suorittamisessa ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa (Näyttötutkinto-opas, Opetushallitus 2007).

2 TEORIATAUSTA

2.1 Henkilökohtaistaminen ja näyttötutkintotoiminta

Näyttötutkintojärjestelmän tavoitteena on tarjota aikuisille joustavat järjestelyt ja parhaat mahdolliset olosuhteet osoitteen osaamistaan näyttötutkinnoissa sekä kehittää ja uudistaa työelämässä tarvitsemansa ammattitaitoa.

Henkilökohtaistamista ohjaa asiakaslähtöisyyden periaate näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisessa, tutkinnon suorittamisessa ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa. Koulutuksen järjestäjä huolehtii, että tutkinnon suorittaja saa tarvitsemansa asiantuntevaa ohjausta. Ohjauksessa voidaan käyttää erilaisia muotoja (Näyttötutkinto-opas, Opetushallitus 2007).

Valmistavan koulutuksen hakeutumisvaiheessa tutkinnon järjestäjän tehtävänä on selvittää tutkintoon hakeutuvan aiemmin hankkima osaaminen ja muut lähtökohdat, tälle soveltuva tutkinto ja lisäkoulutustarve. Lisäksi selvitetään mahdollinen ohjauksen ja tukitoimien tarve.

Näyttötutkinnon suorittamisen vaiheessa noudatetaan tutkinnonperusteissa määriteltyjä ammattitaitovaatimuksia, arvioinnin kohteita ja kriteerejä sekä ammattitaidon osoittamistapoja. Tällöin myös huomioidaan tutkinnon suorittajan henkilökohtaiset ominaisuudet, mukaan lukien ammattitaidon osoittamista vaikeuttavat henkilökohtaiset syyt.

Tarvittavan ammattitaidon hankkimisen vaiheessa henkilökohtaistaminen näkyy erilaisten oppimiseen liittyvien asioiden huomioimisessa. Työssäoppiminen voi olla jonkun paras tapa oppia, kun toinen taas oppii asioita lukemalla ja kuulemalla.

Opetusmuotoja, tekniikoita, paikkoja henkilökohtaistetaan mahdollisimman lähelle tutkinnon suorittajan ammattitaidon kehittymisen tueksi. Myös ohjauksen muodot viedään mahdollisimman lähelle. Kolmivaihteista henkilökohtaistamista kuvataan liitteen no 2 kuviossa.

2.2 Näyttötutkintostrategia

Näyttötutkintostrategia on Koulutuskeskus Salpauksessa vahvistettu 28.9.2006 ja se on laadittu linjaamaan ja yhdenmukaistamaan aikuisten työelämälähtöisten näyttötutkintojen suunnittelua, toteuttamista ja kehittämistä. Päämääränä on osaamista arvostava, joustava ja asiakaslähtöinen tutkintojen suorittaminen.

Näyttötutkintostrategian visiona on:

- Osaaminen on arvokasta
- työelämän laadukas kehittäminen
- luotettava yhteistyökumppanuus
- klusteroituva ja kansainvälistyvä työelämä saa kilpailukyvyyn vaatimaa osaamista

Näyttötutkintostrategian missiona on: näyttötutkintotoiminta ylläpitää ja kohottaa asiakaslähtöisesti aikuisväestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja edistää työllisyyttä alueen kilpailukyvyyn turvaamiseksi. Näin ollen strategia on myös sitoumus ylläpitää ja rakentaa uutta yhteistyötä alueen työelämän kanssa.

Koulutuskeskus Salpauksen näyttötutkintostrategiassa korostuu asiakaslähtöisyys sekä joustavat toimintamallit. Strategian taustalla on osaamisen vahvistaminen.

2.3 Oppisopimuskoulutus

Oppisopimuskoulutusta hallinnoi Koulutuskeskus Salpauksen Oppisopimuskeskus. Koulutusmuoto antaa mahdollisuuden hyvin yksilölliseen ja käytännönläheiseen tapaan

oppia ammatti ja samalla suorittaa tutkinto. Koulutuskeskus Salpauksen www-sivuilla oppisopimusta linjataan seuraavasti:

- perustuu opiskelijan ja työnantajan määräaikaan työsopimukseen.
- soveltuu nuorille ja aikuisille - myös yrittäjille toteutuu pääosin työssä oppimalla työpaikalla sekä tarvittavalla määrällä tietopuolista oppimista
- opiskelijan henkilökohtaistamissuunnitelma laaditaan opiskelijan ja työpaikan tarpeiden mukaan
- tavoitteena voi olla perus-, ammatti- tai erikoisammattitutkinto, osatutkinto tai ei-tutkinto-tavoitteinen lisäkoulutus.
- tutkinto suoritetaan näyttötutkintona taloudellisesti edullinen koulutusmuoto opiskelijalle ja työnantajalle
- osan opinnoista voi suorittaa myös ulkomailla voi aloittaa joustavasti läpi vuoden
- valittavanasi yli 300 erilaista tutkintoa, koulutukset alakohtaisesti
- työn ja tietopuolisen oppimisen yhdistäminen

Tässä työssä olevat Osuuskauppa Hämeenmaan molemmat ryhmät opiskelevat liiketalouden perustutkintoa oppisopimuksella.

3 CASE HÄMEENMAA

3.1 Taustaa

Pohjana toimii ”Aikaa, huomiota ja kunnioitusta” -koulutuksen ryhmätyö (liite no X). Tässä ryhmätyössä on kuvakaavion muotoon pyritty purkamaan neljän eri toimijan rooli. Nämä toimijat ovat tutkinnon suorittaja, ohjaaja, tutkintovastaava ja vastuukouluttaja.

Vastaavasti tehtävät on jaettu henkilökohtaistamisen kolmeen eri vaiheeseen; hakeutumiseen, tutkinnon suorittamiseen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen. Näiden neljän toimijan ja kolmen eri vaiheen ristiinkuvaus on tehty liitteenä olevaan taulukkoon (liite no 1).

Taulukosta näemme, että ohjaajalla on tehtäviä ja rooli koko prosessin ajan, hakeutumisesta alkaen. Tutkintovastaavalla taas ei ole lainkaan tehtäviä tarvittavan ammattitaidon hankkimisen vaiheessa. Vastaavasti vastuukouluttajalla ei ole omaa roolia tutkinnon suorittamisen vaiheessa. Näillä rooleilla on toisinaan taipumus sekoittua, ja silloin niillä helposti sekoitetaan todellinen toimija eli tutkinnon suorittaja. Hänellä tulisi olla selvä kuva siitä, keneltä saa kulloinkin apua, tukea ja neuvoja.

Mallitutkintona toimii liikelouden perustutkinto, merkonomien tutkinto. Sitä Koulutuskeskus Salpaus Aikuiskoulutuksen ja työelämäpalveluiden yksikkö järjestää mm. aikuisten näyttötutkintona. Malliryhminä, kyselyyn osallistuvina, toimivat oppisopimuskoulutuksessa opiskelevat Osuuskauppa Hämeenmaan ryhmät, Hämeenmaa07 ja Hämeenmaa08, ja muut parhaillaan aktiivisina olevat oppisopimusryhmät.

3.2 Kehittämishankkeen rajaus

Koulutuskeskus Salpaus on toisen asteen koulutuksen toteuttaja. Siihen kuuluu myös aikuiskoulutus kaikkine muotoineen. Tämän työ rajataan koskemaan vain aikuiskoulutusta, jolloin pois jää kokonaan nuorille suunnattu ammatillinen koulutus.

Aikuiskoulutuksen sisällä rajataan kehittämistyö koskemaan Liikelouden ja tietojenkäsittelyn yksikköä ja siitä nimenomaan liikelouden perustutkinnon, merkonomien koulutusta. Rahoitusmuodoista Osuuskauppa Hämeenmaan case-ryhmät kuuluvat oppisopimusrahoituksen piiriin, mutta rahoitusmuodon käsittely ei kuulu kehitystyöhön. Rahoitusmuoto kuitenkin tuo oman vivahteensa työhön mm. koulutuksen ohjausryhmätyöskentelyn kautta.

Merkonomien koulutusohjelmassa tietopuolinen koulutus on osa tarvittavan ammattitaidon hankkimista, ja nimenomaan tämän kehitystehtävän aluetta. Erikseen on työssäoppiminen, jota tämä kehitystyö ei käsittele lainkaan.

3.3 Toimijoiden kuvaus

Osuuskauppa Hämeenmaa esittäytyy omilla [www-sivuillaan](http://www.sivuillaan) seuraavasti: Osuuskauppa Hämeenmaa on asiakkaidensa omistama yritys, jonka tehtävänä on tuottaa kilpailukykyisiä etuja ja palveluja oman alueensa asiakasomistajille. Hämeenmaa toimii Kanta- ja Päijät-Hämeessä 28 kunnan alueella ja on alueensa suurin palvelualan työllistäjä työllistäen tällä hetkellä noin 2 300 henkilöä. Hämeen-maa käyttää tukoksensa palveluverkostonsa kehittämiseen ja yli 100 000 asiakas-omistajansa palvelujen parantamiseen. (www.hameenmaa.fi)

Vastuukouluttaja on nimensä mukaisesti vastuussa valmistavan koulutuksen järjestelyistä opiskelijaan nähden. Ehkä helpommin ymmärrettävissä ovat aikataulut, eli perinteiset lukujärjestykset, luokkavaraukset ja opettajavaraukset jne. Tähän kuuluvat myös oleellisesti suoritettavan tutkintokokonaisuuden ymmärtäminen ja näin tietopuolisen koulutuksen järkevä organisoiminen, jotta se palvelisi opiskelijaa työssäoppimisen tukena. Tiedyt opiskeluaineet on tarjottava ensin, jotta voidaan siirtyä seuraaviin, ja näin varmistaa, että opiskelijalle on tarjottu riittävä opetus perustyökalujen osalta.

Vastuukouluttajan tehtäviin kuuluvat myös tietopuolisen koulutuksen materiaalit ja oppimistehtävät; mitkä oppikirjat palvelevat opiskelijaa parhaiten ja millaisilla tehtävillä saavutetaan paras oppimistulos.

Hakeutujan kanssa tehtävistä hakeutumisvaiheen asiakirjoista vastuukouluttajalle tärkein on ”Henkilökohtaistamissuunnitelma/hakeutuminen ja tarvittavan ammattitaidon hankkiminen”. Hänen kanssaan on käytävä keskustelua, jossa tutustutaan hakeutujaan, käydään hänen kanssaan läpi ammattitaidon hankkimistapoja ja suunnitellun koulutuksen rakennetta ja erilaisia koulutuskokonaisuuksia.

Tarvittavan ammattitaidon hankkimisen vaiheessa vastuukouluttaja tukee opiskelijaa tämän tavoitteiden asettelussa ja aikatauluttamisessa, kannustaa oppimaan ja toimii opiskelijan tukena oppimiseen liittyen. Opetuksen ja työssäoppimisen järjestelyistä vastaaminen vaatii yhteistoimintaa työpaikkojen kanssa. Työpaikkaohjaajien

perehdyttäminen ja tukeminen on tästä syystä yksi tärkeä osa-alue. Vastuukouluttajalle kuuluu myös markkinointi ja tiedottaminen tutkinnoista ja koulutuksista.

Ohjausryhmää ei Koulutuskeskus Salpauksessa ole aiemmin käytetty merkonomien oppisopimuskoulutuksessa, jossa Koulutuskeskus Salpaus järjestää sekä tietopuolisen koulutuksen että vastaa tutkinnon suorittamisesta.

Ohjausryhmän kokoonpano päätettiin seuraavanlaiseksi: 2 henkilöä Osuuskauppa Hämeenmaalta, 2 työpaikkaohjaajaa, vastuukouluttaja, ohjaava kouluttaja, tutkintovastaava, oppisopimustarkastaja sekä 2 opiskelijoiden keskuudestaan valitsemaa edustajaa.

Ohjausryhmä käsittelee kaikkea opiskeluryhmän keskuudestaan esiin nostamia asioita, jo suoritettua koulutusta sekä tulevaa koulutusta ja koulutuksen tavoitteita. Se käsittelee myös opiskelijoiden menestymistä opinnoissaan, läsnäolojen seuranta, mahdollisuuksia työssäoppimiseen sekä muita ryhmään liittyviä asioita. Myös kaikki esiinnoituvat ongelmat pyritään keskustelemaan ohjausryhmässä.

3.4 Kokemuksia

3.4.1 Hämeenmaa07

Ryhmä aloitti syksyllä 2007 aloitusinfolla. Tässä infossa olivat mukana merkonomitutkinnon tutkintovastaava, ohjaava kouluttaja, vastuukouluttaja ja oppisopimuksen edustaja. Näiden toimijoiden voimin esiteltiin infopäivän aikana tutkintoa, sen rakennetta ja suorittamista sekä valmistavaa koulutusta, joka tukee työssäoppimista.

Tutkintovastaava kävi syys- ja kevättalven aikana jokaisen työpaikalla tekemässä henkilökohtaisen näyttösuunnitelman ja selvitti vielä kertaalleen silloinkin tutkinnon suorittamisen tekniikkaa eli näyttöjä opiskelijalle ja työpaikkaohjaajalle.

Ok Hämeenmaan kanssa perustettiin ohjausryhmä, jossa on kaksi opiskelijaedustajaa, kaksi työpaikkaohjaajaedustajaa, vastuukouluttaja, tutkintovastaava ja ohjaava kouluttaja sekä kaksi Ok Hämeenmaan henkilöstöhallinnon edustajaa ja

oppisopimustarkastaja. Tämä ryhmä kokoontui vuoden 2008 puolella kaksi kertaa. Tällainen koordinoititapa osoittautui erittäin hyväksi työkaluksi ryhmän hallinnoinnissa. Ohjausryhmä mm. edellytti, että jokainen oppisopimusopiskelija tässä ryhmässä suorittaa esim. matematiikan kokeesta ja logistiikan esseestä hyväksytyt arvosanan. Ohjausryhmä myös edellytti, että jokainen opiskelija osallistuu markkinoinnin tietopuoliseen koulutukseen. Periaatteessa tällainen päätös ei henkilökohtaistamisen näkökulmasta ole oikein, mutta työnantajan ohjeena se voi olla.

Valmistava koulutus eteni lukujärjestyksen mukaisesti, ja alussa osallistumisprosentit olivat pääosiltaan 70 – 90, myöhemmin vähemmän. Matematiikassa osallistumisprosentti oli kaikkein alhaisin. Tuntijärjestelyt oli tehty nk. puolipäiväperiaatteella, mikä tarkoittaa, että aine-kokonaisuuksia opetetaan puolen päivän kokonaisuuksina.

Kevään 2008 aikana ryhmästä alkoi nousta esiin tukiopetuksen tarvetta. Sitä haluttiin erityisesti matematiikkaan ja atk-opetukseen. Etukäteen tukea kyseltiin myös ruotsin kieleen. Ensimmäinen kouluvuosi on ollut hyvin atk-painotteinen, sillä perustyökaluna atk-opetusta on ollut paljon ja A-ajokorttikokeet olivat ajankohtaisia.

Matematiikan koe, jonka arvosana annetaan opintorekisteriotteeseen, sai aikaan melkoisen hälyn. Opiskelijat eivät lainkaan ymmärtäneet kokeen ja tutkintosuorituksen, ”näytön”, eroa. Kun asiaa käytiin läpi, kävi yllättäen ilmi, että koko näyttötutkintojärjestelmä oli suurelle osalle ryhmän opiskelijoista edelleen aivan vieras, vaikka se oli avattu heille aiemmin ryhmässä ja myöhemmin henkilökohtaisesti työpaikalla. Asia oli siis kuunneltu, mutta se oli jäänyt sisäistämättä. Lisäksi nousi esiin koekammos, oppimisongelmia, asenneongelmia ja osalla myös todellista laiskuutta panostaa omaa aikaa opintoihin. Näiden ongelmien välttämiseksi oli löydettävä erilaisia tapoja toimia tulevan uuden ryhmän kanssa.

3.4.2 Hämeenmaa08

Tämän ryhmän opiskelijoiden luona vierailimme etukäteen. Vierailut käynnistettiin heti, kun saimme opiskelijaluettelon Osuuskauppa Hämeenmaalta. Tutkintovastaava ja minä vastuukouluttajana kävimme neljällä eri paikkakunnalla. Paikalle kutsuttiin kyseisen alueen opiskeluryhmään valitut ja jokaisen oma työpaikkaohjaaja. Käytimme päivän

heidän perehdyttämiseensä etukäteen ja samalla tutustutimme heidät toisiinsa. Näitä paikkakuntia olivat Hämeenlinna, Heinola, Riihimäki ja Lahti.

Tämäkin ryhmä aloitti syksyllä 2008 aloitusinfolla. Tässä infossa olivat mukana merkonomi-tutkinnon tutkintovastaava, ohjaava kouluttaja, vastuukouluttaja ja oppisopimuksen edustaja. Näiden toimijoiden voimin esiteltiin infopäivän aikana tutkintoa, sen rakennetta, suorittamista ja valmistavaa koulutusta, joka tuki työssäoppimista. Nyt ryhmät tunsivat jo toisensa osittain, ja näin saimme keskustelua viritetyksi aivan eri tasolla kuin edellisen ryhmän kanssa. Samoin osasimme jo painottaa asioita, jotka olivat osoittautuneet vaikeiksi edellisen ryhmän kanssa.

Ohjausryhmä perustettiin myös tälle ryhmälle, ja se on kokoontunut tähän mennessä yhden kerran. Valmistava koulutus eteni lukujärjestyksen mukaisesti, ja osallistumisprosentit olivat pääosiltaan 90 - 100. Aktiivinen läsnäolo on jatkunut koko ajan. Atk-opinnot oli laadittu lukujärjestykseen samalla tavalla kuin vanhemmalla ryhmällä, mutta heti alkuun otettiin matematiikka ja äidinkieli ja viestintä. Lukujärjestyksen rakenne oli siis toisenlainen painotukseltaan. Vaikeaksi etukäteen arveltu matematiikka ei ollutkaan vaikeaa. Koetulokset olivat todella hyviä. Koe oli teknisesti samantasoinen kuin olivat olleet edellisenkin ryhmän kokeet, ei kuitenkaan aivan sama. Ryhmä oli huomattavasti motivoituneempi opiskelemaan kuin edellinen. Samoin kaikki ovat saaneet A-ajokortin, toisin kuin edellinen ryhmä.

Talven 2009 aikana ryhmä esitti toiveen tukiopetuksesta. Sitä haluttiin atk-opetukseen, ja toivomukseen yhtyi myös kouluttaja. Muutoin ryhmän opiskeluhalu oli säilynyt todella korkeana, ja tunneille osallistumisprosentit olivat poikkeuksellisen korkeat.

3.5 Hakeutumisvaihe

Markkinointi ja tiedottaminen ovat vastuukouluttajan tehtäviä. Hämeenmaa07-ryhmän opiskelijavalinnoista vastasi kokonaan Ok Hämeenmaa, ja tiedottaminen oli suurelta osin oppisopimuskeskuksen vastuulla. Aikuisten näyttötutkintojen tekniikkaan liittyviä perusasioita ei avattu etukäteen opiskelijoille henkilökohtaisesti.

Hämeenmaa08-ryhmää koskeva valintajärjestelmä toimi hyvin samalla tavalla. Ainoana erona olivat vierailumme paikkakunnilla etukäteen ja opiskelijoiden motivointi ja alkuperehdytys. Tähän käytimme tutkintovastaavan kanssa aina yhden päivän paikkakuntaa kohti. Jokainen opiskelija haastateltiin vielä henkilökohtaisesti tämän kierroksen aikana.

Tutkinnon suorittamiseen tai koulutukseen osallistumiseen liittyvää lähtötason kartoitusta tai mittausta ei tehty etukäteen. Ei myöskään selvitetty kouluttajan näkökulmasta hakeutujan motivaatiota opiskella tai kartoitettu oppimiseen liittyviä ongelmia tai muita ”solmukohtia”. Jonkin verran saimme kuitenkin henkilökohtaista tietoa opiskelijan tunnelmista ja suunnitelmista jo tässä vaiheessa.

3.6 Ammattitaidon hankkimisen vaihe

Molemmille ryhmille tehtiin heti koulutuksen alussa atk:n osaamiskartoitus ja sen perusteella ryhmät olivat keskenään hyvin eritasoisia, myös ryhmien sisällä oli painotuseroja; osajia ja aloittelijoita. Samoin kielenhuollon puolella tehtiin kartoitus, ja sen perusteella kouluttaja lähestyi eri aihealueita erilaisella painotuksella. Matematiikkaan ei varsinaisesti tehty mitään kartoitusta, mutta opinnot aloitettiin yleisellä prosenttilaskun kartoituksella, joka ei kuitenkaan muuttanut opetusaiheiden painotusta.

Koska ryhmissä oli erilaisilta koulutus pohjilta lähteviä opiskelijoita, he olivat henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassaan valinneet itse, mihin opintoihin heidän tuli mielestään osallistua. Erityisesti matematiikan opintoihin osallistui vertailussa kaikkein vähiten opiskelijoita Hämeenmaa07-ryhmässä. Tässä ryhmässä vaadittiin kuitenkin tukiovetusta kaikkein vahvimmin. Hämeenmaa08-ryhmä taas ei matematiikan tukitunteja kaivannut, mutta muutama osallistui yleisiin tukitunteihin oma-aloitteisesti. Molemmissa ryhmissä atk:n opetukseen kaivattiin lisätunteja.

Työssään opiskelijat saivat vaihtelevasti erilaisia tehtäviä, joiden kautta he pystyivät hankkimaan ja kehittämään omaa ammattitaitoaan. Tämä oli hyvin erilaista riippuen työpaikkaohjaajasta ja toimipisteestä, josta opiskelijat tulivat.

3.7 Tutkinnon suorittamisen vaihe

Tämän työn valmistumiseen mennessä vanhasta ryhmästä yksi oli valmistunut nopeutetussa rytmisessä, mutta muut eivät vielä olleet suorittaneet tutkinnon ensimmäistä osaa. Henkilökohtaiset näyttösuunnitelmat oli kaikille tehty, ja siihen oli jokaiselle kirjattu muistiin, miten ja minkälaisissa tehtävissä kukin tutkinnon suorittaja osoittaa omaa osaamistaan.

Tutkintovastaava on käynyt jokaisen opiskelijan työpaikalla, ja tutustunut työtehtäviin, avannut näyttöjärjestelmän tutkinnon suorittajalle ja hänen työpakkaohjaajalleen. Tästä on ollut selkeästi apua. Lisäksi totean, että mikäli työpakkaohjaaja on aktiivinen ja ymmärtää koulutuksen rakenteen ja periaatteen, se on myös tutkinnon suorittajan helpompi sisäistää.

Arviointi on osa tutkinnon suorittamista. Koulutuskeskus Salpaus järjesti keväällä työpaikkaohjaajille arviointikoulutusta, jossa oli mukana myös tämän case-ryhmän ohjaajia. Syksyllä on tarkoitus järjestää toinen samanlainen koulutus sekä sitten pelkästään merkonomi-tutkintoon liittyvä arviointikoulutus samoille osallistujille.

3.8 Ohjaus

Opiskelijoille on tarjottu opinto-ohjaajan palveluita. He ovat voineet suoraan hakeutua opinto-ohjaajalle, mutta lisäksi on pidetty ryhmäohjausta. Opinto-ohjaaja on myös teettänyt heillä kaikilla lukiseulan ja matematiikan lukiseula (MAKEKO) on tarkoitus pitää syyskesällä halukkaille.

Tutkintovastaavan palvelut ovat olleet opiskelijoiden käytössä niin tarvittaessa. Tietopuolisenkoulutuksen alussa jokaista opiskelijaa haastateltiin yleisesti omasta ammattitaidosta, koulutuksesta, tutkinnosta, työstä ja elämäntilanteesta. Tähän haastatteluun osallistui myös usein vastuukouluttaja.

Vastuukouluttaja on ohjannut ryhmää lähinnä teknisten asioiden suhteen. Tällaisia ovat olleet mm. lukujärjestykset ja muut järjestelyt. Sähköpostin avulla on monien kanssa

vaihdettu kuulumisia, liittyivät ne sitten opiskeluun tai työhön. Vastuukouluttaja on pyrkinyt tapaamaan ryhmän joka kerta, kun se kokoontuu koululla ja kuuntelemaan ”mikä painaa” ja vastaamaan kysymyksiin ja kuuntelemaan ”yleisiä tunteja”. Aina tällaiseen tapaamiseen ei ole ollut mahdollisuutta, mutta tähän on pyritty. Vastuukouluttaja toimii myös tiettyjen ammattiaineen kouluttajana ryhmälle.

4 KYSELYTUTKIMUS

Webropol-kysely on tehty oppisopimus-merkonomeille, jotka olivat tietyllä viikolla tietopuolisessa koulutuksessa läsnä Koulutuskeskus Salpauksessa. Kysely järjestettiin sähköisellä kyselylomakkeella, johon jokainen opiskelija vastasi nimettömänä koulupäivän aikana. Tähän osallistui Hämeenmaan ryhmistä yhteensä 25 oppilasta. Yhteensä vastaajia oli 62. Minua eniten kiinnostavat kysymykset koskivat vastuukouluttajan roolia, ohjausryhmän tarpeellisuutta, tietopuolisen koulutuksen tärkeyttä, työssäoppimisen ja tietopuolisen koulutuksen yhteyttä, tutkinnon perusteiden ymmärtämistä ja henkilökohtaistamisessa onnistumista.

Kyselyn tuloksia käyttää kehitystyössään myös kollegani, joten kysely sisältää kysymyksiä, jotka minun työni kannalta eivät ole oleellisia.

Kyselylomake ja vastausten yhteenveto ovat liitteenä no X.

Hämeenmaa07 oli ollut opiskelemissa jo lähes 1½ vuotta, kun taas Hämeenmaa08 vain reilut ½ vuotta. He siis vastasivat kyselyyn hyvin erilaisin kokemuksin. Ryhmät olivat ryhmädynamiikan näkökulmasta hyvin erilaisissa vaiheissa.

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää, miten opiskelijat

- tunnistavat toimijoiden roolit
- ymmärtävät aikuisten näyttötutkinnon ja sen suorittamisen
- kokevat oman oppimisen koulussa ja työssä
- ymmärtävät oppisopimuskoulutukseen kuuluvan tavan opiskella

ja tätä kautta löytää uusia tapoja helpottaa esiin nousevia ongelmia ja luoda malli, jota kaikki Koulutuskeskus Salpauksen vastuukouluttajat voisivat käyttää merkonomien oppisopimus-koulutuksen aloitusvaiheessa. Samalla vastauksia tarkastellaan myös siitä näkökulmasta, antaako kaksiopettaja-järjestelmä hyötyä aloitusvaiheen ongelmissa.

4.1 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu

Kyselyyn ovat vastanneet Hämeenmaa07 ja Hämeenmaa08 ryhmän kyselyviikolla läsnä olleet opiskelijat, yhteensä 25 opiskelijaa 32 opiskelijasta. Otanta ei ole 100 %:n, mutta muutama opiskelija on jäänyt äitiyslomalle ryhmästä ja muutama ei kyseisellä viikolla osallistunut tietopuoliseen opetukseen. Olin etukäteen ilmoittanut, että olisivat paikalla kyseisellä viikolla, jotta saamme kyselyyn mahdollisimman kattavan tutkimusjoukon. Lisäksi kyselyyn vastasivat neljä muuta oppisopimusryhmää. Vastaajien määrä oli kaikkiaan 62.

Tiedonhankintakeinoina olen kyselytutkimuksen ohella käyttänyt myös keskusteluja ja haastatteluja. Ohjausryhmän keskusteluista olen poiminut kehittämisideoita ja kommentteja. Samoin olen haastatellut niitä opettajia, jotka ovat opettaneet ryhmiäni, ja näin olen saanut hyviä mielipiteitä ja johtopäätöksiä ryhmien toiminnasta. Lisäksi olen johtopäätöksissäni käyttänyt myös opiskelijoiden lähettämiä sähköposteja, puhelinkeskusteluita sekä henkilökohtaisten tapaamisten antia.

4.2 Webropol-kyselyn purku

Ohjausryhmään opiskelijat ovat tuoneet ongelmia ja antaneet palautetta. Kyselyssä kysymykseen olivat vastanneet kaikki, vaikka siinä oli ohje, että tähän vastaavat vain Hämeenmaan ryhmiin kuuluvat opiskelijat. Sanallisissa vastauksissa oli vain Hämeenmaan ryhmien kommentteja, joiden perusteella voisin sanoa, että ohjausryhmää pidetään tärkeänä.

Työn ja tietopuolisen koulutuksen yhteensopivuudesta ja siitä, tukeeko koulutus työn tekemistä, oli 45,2 prosenttia vastaajista ”jonkin verran” -vaihtoehdon kannalla. ”Hyvin”-vaihtoehdon valitsi 33,9 prosenttia.

Tulkintaa: Olemme mielestämme onnistuneet tarjoamaan tietopuolisessa koulutuksessa sellaisia oppitunteja, että merkonomi-opiskelija saa myös niistä tukea omaan työhönsä.

Oppisopimusopiskelijat ovat neljä päivää viikossa työssä ja yhden päivän koulussa. He ovat kyselyn perusteella sitä mieltä, että työn tekeminen auttaa heitä koulutiedon omaksumisessa. Vastaajista 37,1 prosenttia oli sitä mieltä, että työssäoppiminen tukee ”hyvin” tietopuolista koulutusta, ja 50 prosenttia ”jonkin verran”.

Tutkinnon perusteet ovat aina olleet tutkinnon suorittajille vaikeita asioita. Yli 75 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että he ovat itse perehtyneet tutkinnon perusteisiin riittävästi, ja melkein 68 prosenttia ilmoitti ymmärtävänsä ne. Lisäksi noin 66 prosenttia ilmoitti pystyvänsä peilaamaan tutkinnon vaatimuksia ja kriteereitä omiin työtehtäviinsä.

Tulkintaa: Tältä osin kyselyn tulokset hieman yllättivät. Tästä nousee esiin kysymys, miksi kuitenkin saamme jatkuvasti viestejä siitä, ettei näitä asioita ymmärretä.

Yhtenä osana kyselyä oli taulukko, jossa pyysimme opiskelijaa vastaamaan, missä vaiheessa koulutusta tutkinnon perusteet hänelle selkiytyivät. Tässä hajonta oli kohtalaisen suuri. Vastaajista 35 prosenttia oli sitä mieltä, että ne selkiytyivät tutkintovastaavan avatessa ne hänelle työpaikalla, 30 prosenttia ohjaavan kouluttajan kanssa keskustellessa, mutta noin 10 prosenttia oli sitä mieltä, ettei ymmärtänyt niitä vielääkään, ja 13 prosenttia ilmoitti ymmärtäneensä ne jo koulutuksen alkaessa.

Kuitenkin seuraavassa kysymyksessä oli hivenen erilainen jakauma, kun kysyimme, kuka henkilö tutkinnonkriteerit oli avannut ymmärrettävään muotoon. Noin 41 prosentin mielestä se oli tutkintovastaava, 38 prosentin mielestä ohjaava kouluttaja ja 29 prosentin mielestä vastuukouluttaja. Tästä kohdasta oli muutama valinnut useamman vaihtoehdon.

Kyselyn lopussa oli yhteenvedona kysymys prosenttia, miten opiskelijan mielestä me Salpauksessa olemme onnistuneet henkilökohtaistamisessa, erikseen tietopuolisen koulutuksen ja erikseen näyttösuunnitelman teossa. Vastaukset näyttivät seuraavanlaisilta:

Tietopuolisen koulutuksen osalta (vastuukouluttaja)

16 % = kiitettävästi, 45 % = hyvin, 29 % = tyydyttävästi, 8 % = heikosti,
2 % = huonosti.

Näyttösuunnitelman osalta (tutkintovastaava)

17 % = kiitettävästi, 38 % = hyvin, 39 % = tyydyttävästi, 8 % = heikosti,
3 % = huonosti.

Molemmat toimijat ovat opiskelijoiden mukaan onnistuneet henkilökohtaistamaan oman vastualueensa kiitettävästi tai vähintään hyvin yli 50 prosentin mielestä. Vastaavasti tyydyttävästi tai heikosti henkilökohtaistaminen oli onnistunut vain n. 10 prosentin mielestä.

5 YHTEENVETO

5.1 Yhteenveto ja tulkinta

Hämeenmaa08 ryhmän erilainen aloitustapa oli varmasti yksi tekijä, jolla saimme tämän ryhmän motivoitumaan. Ryhmäytymisellä on suuri merkitys ryhmän etenemisen ja tavoitteiden saavuttamisessa. Toimiva ryhmä myös tukee ja kannustaa jäseniään. Tämä näkyy hyvin näiden kahden Hämeenmaan merkonomiryhmän käyttäytymisessä.

Opiskelijavalinnoista voidaan todeta, että emme edelleenkään pääse suorittamaan alkuhaastatteluita ennen valintaa, vaan sen tekee Osuuskauppa Hämeenmaa. Tätä koetimme paikata jakamalla opiskelijat työpaikkakuntiansa mukaan ryhmiin ja menemällä tapaamaan heitä ennen aloituspäivää. Tähän vierailuun panostimme tutkintovastaavan kanssa paljon. Edellytimme, että läsnä on myös hakeutujan

työpaikkaohjaaja, ja näin molemmat saivat perehdytyksen tutkintoon, opiskeluun ja työssäoppimiseen. Olemme varmoja, että tämä oli hyvä ratkaisu, ja se selittää osin uudemman ryhmän tiimihengen ja aktiivisuuden. Lisäksi pienessä ryhmässä saatu perustieto tulee toistona aloitus-infossa, jolloin mahdollisesti osaa jo kysyä jotakin, joka on jäänyt askarruttamaan ensimmäisellä kuulemisella.

Tämä havaittiin myös ryhmäytymisen kannalta erittäin hyväksi tavaksi. Tällaiset etukäteistapaamiset otamme käyttöön myös nyt, kun kolmas vastaava merkonomiryhmä aloittaa joko syksyllä 2009 tai talvella 2010. Myös muita järjestelyitä tullaan muuttamaan tämän kehitystehtävän kautta.

Motivaatio vaikuttaa opiskeluun ja oppimiseen paljon. Hämeenmaa07-ryhmä oli ollut koulussa jo yli vuoden ja suurin innostus oli jo ohitettu, kun monen pelkäämä matematiikka alkoi. Toiselle ryhmälle otimme tuon matematiikan heti alkuun, jotta sitä ei ehditä pelätä, ja opiskelumotivaatio on alkuvaiheessa vielä korkealla. Tämä oli hyvä ratkaisu ja näin tullaan vastaisuudessaakin toimimaan.

Henkilökohtaistamisessa on selvästi vielä parantamisen varaa. Liian monta vastausta on kyselyn kohdassa ”tyydyttävästi”. Tähän on ehdottomasti panostettava, sillä tämän kautta me annamme opiskelijalle tai tutkinnon suorittajalle tuen opintojen ja tutkintosuorituksiin valmistautumisen aikana. Tähän panostaminen ehkä myös vähentää opintojen keskeytyksiä.

Kyselyn muista kohdista voisi yhteenvedona todelta, että lukujärjestyksiä on yleisesti pidetty hyvin toimivina ja kouluttajien ammattiosaamista ja opetustaitoja hyvinä, samoin oppimateriaalia ja luokkatiloja hyvinä. Oppisopimuskoulutuksen rakennetta, yksi koulupäivä viikkoa kohti, pidetään parempana, kuin yhtä kouluviikkoa kuukaudessa.

Kaksiopettaja-järjestelmä antaa liikkumavaraa opiskelijalle, kun hän haluaa kysyä tai keskustella jostakin. Aina olisi siis tavoitettavissa joku, joka pystyisi tahollaan auttamaan. Kun on kaksi toimijaa, vaikka vastuualue onkin erilainen, on kuitenkin mahdollista tukea opiskelijaa ja auttaa häntä, kun tietää, missä kenenkin kohdalla mennään. Yhteistyö nimenomaan tutkintovastaavan ja vastuukouluttajan kanssa on

tärkeää. Kyselyssä lähes 90 prosenttia opiskelijoista oli saanut tukea vastuukouluttajalta, ja loput olivat sitä mieltä, etteivät ole sitä tarvinneet tai pyytäneetkään. Kaksiopettaja-järjestelmä on otettu Koulutuskeskus Salpauksessa käyttöön oppisopimusmerkonomeilla tämän kokeilun jälkeen, sillä sen on todettu auttavan sekä opiskelijaa, että kouluttajia. Tutkintovastaava-vastuukouluttaja työparina pystyy jakamaan vastuuta keskenään ja näin helpotetaan tutkintovastaavan työmäärää merkonomiryhmien kokoajan lisääntyessä.

Vastuukouluttaja toimii myös ammattiaineiden kouluttajana ryhmille. Hän opettaa kirjanpitoa, budjetointia, sopimus- ja työoikeutta sekä matematiikkaa. Tämä ei ehkä ole hyvä järjestely. Esiin on noussut mm. negatiivista palautetta esim. siitä, että matematiikassa on opettamassa nk. sijainen. Koulutus henkilöityy, jos vastuukouluttaja on ryhmänsä kanssa liian monessa opetusaineessa. Sen jälkeen toinen ammattilainen onkin ”sijainen”, jonka syyksi voi nimetä huonon menestyksen. Tätä tulee miettiä vastaisuudessa, voitaisiinko tehdä erilaisia työnjakoa.

Ryhmistä säännöllisesti esiin nouseva palaute siitä, ettei tutkinnon perusteita ymmärretä, on mielestäni saanut liian suuren painoarvon. Kyselyn perusteella ne ymmärretään oikeastaan hyvin. Jos muutama opiskelija ei niitä ymmärrä, tilanteeseen pitää puuttua ajoissa, että henkilöt eivät saa aikaan yleistä ”hätätilaa”. Vastaisuudessa tilannetta tulee lähestyä niin, että selvitetään, kuka ei ymmärrä, ennen kuin koko ryhmää perehdytetään uudelleen ryhmäohjauksena varmuuden vuoksi.

Edelleenkin uskon, että paras tapa perehdyttää tutkinnon perusteisiin on tutkintovastaavan vierailu työpaikalla ja näyttösuunnitelman läpikäynti yhdessä tutkinnonsuorittajan ja työpaikkaohjaajan kanssa. Ryhmäohjaus on hyvä keino tällaisen jälkeen, ja siihen voisi yhdistää erilaisten näyttösuunnitelmien vertailua pienissä ryhmissä. Tämä voisi toimia nimenomaan silloin, kun kaikilla opiskelijoilla on sama työnantaja. Tutkintosuoritusten näyttötapoihin nousisi erilaisia näkökulmia ja mahdollisesti uusia ideoita.

Työpaikkaohjaajien roolia en ole tässä työssäni käsitellyt lainkaan, sillä kollegani, jonka kanssa teimme tämän kyselyn, tekee kehittämistehtävänsä vastaavasti siitä. Totean kuitenkin nimenomaan Osuuskauppa Hämeenmaan ryhmistä, että heidän

työpaikkaohjaajansa joutuvat lisäkoulutukseen, josta on sovittu ohjausryhmän päätöksellä. Koulutuksen järjestää Osuuskauppa Hämeenmaa, ja me osallistumme tähän koulutukseen kouluttajina. Toivomus tästä tapahtumasta on noussut opiskelijoiden tyytymättömyydestä työpaikkaohjaajiensa toimintaan.

5.2 Miten tästä eteenpäin jatkossa

Olen oppinut paljon ensimmäisen ”oman” ryhmäni kanssa ja osannut korjata virheitä ja muuttaa toimintatapojani seuraavan ryhmän järjestelyihin. Merkonomitutkinnon tutkintovastaava on meillä Koulutuskeskus Salpauksessa opettanut minua paljon, ja olen saanut häneltä lukuisia hyviä vinkkejä ja neuvoja. Oma kehittyminen on nähtävissä myös siinä, miten tulevaan 2010 alkavaan ryhmään valmistautuu. Vanhoista virheistä sekä opiskelijapalautteista oppii koko ajan.

Liiketalouden perustutkintoon astuivat voimaan uudet tutkinnon perusteet 1.8.2009. Tässä tutkintovastaavan ja vastuukouluttajan sekä ohjaavan kouluttajan roolit nousevat entistä tärkeämpään rooliin.

Kaksiopettaja-järjestelmän edelleen kehittäminen on tarpeen. Siitä saatavaa hyötyä voitaisiin tutkia myös muiden kuin tämän tehtävän oppisopimusrahoitteisten ryhmien kanssa. Erityisesti mielenkiintoinen se voisi olla sellaisten merkonomiryhmien kanssa, jotka opiskelevat päätoimisesti, eli eivät työn ohessa, kuten oppisopimusryhmät.